ASPI | Afarand Scholarly Publishing Institute; Turkey
ISSN: 2538-4384; Geographical Researches. 2024;39(3):379-386 10.58209/geores.39.3.379

Explaining the Effects of Participatory Urban Planning in Increasing Livability and Quality of Urban Life

ARTICLE INFO

Article Type
Original Research

Authors
Payam H.[1] *MSc*
Peyvastehgar Y.[1]* *PhD*
Mehboudi A.[2] *PhD*

How to cite this article
Payam H, Peyvastehgar Y, Mehboudi A. Explaining the Effects of Participatory Urban Planning in Increasing Livability and Quality of Urban Life. Geographical Researches. 2024;39(3):379-386.

[1]Department of Architecture and Urban Planning, Yasuj Branch, Islamic Azad University, Yasuj, Iran
[2]Department of Civil Engineering, Yasuj Branch, Islamic Azad University, Yasuj, Iran

***Correspondence**
Address: Department of Architecture and Urban Planning, Technical and Engineering Faculty, Islamic Azad University, Yasuj branch, 4th kilometer of Si-Sherd road, Yasuj, Iran. Postal Code: 7591493686
Phone: -
Fax: +98 (74) 33334727
peyvastehgar@gmail.com

Article History
Received: July 22, 2024
Accepted: October 15, 2024
ePublished: October 25, 2024

ABSTRACT

Aims This study aimed to analyze how participatory urban planning can enhance livability and improve urban quality of life, with a specific focus on Yasuj City.

Methodology This research, applied in nature, was conducted in Yasuj City in 2024. The sample population comprised experts, specialists, and university professors in urban planning. Using purposive sampling, 23 participants were selected. A questionnaire was developed, then reviewed and validated by several experts and community elites before distribution. The Dimtel method was employed for data analysis.

Findings Key indicators of participation included involvement in cultural affairs (3.156), oversight of city council activities (4.370), awareness of ideas and proposals (2.736), shared values and identity (5.848), and trust in relevant institutions (5.132).

Conclusion Trust positively impacts livability and urban quality of life, while supervision is less influential. However, aspects like public involvement in management selection and project monitoring may decrease livability.

Keywords Participatory Urban Planning; Livability; Quality of Urban Life; Yasuj City

CITATION LINKS

[Alavi *et al.*, 2021] Measuring and rating the rate of livability of urban neighborhood (case study of ...; [Alharbi, 2024] Urban development in Riyadh: Aligning with Saudi vision 2030 for enhanced ...; [Allsopp *et al.*, 2024] Collaborative planning: The critical foundation for successful ...; [Altrock, 2022] Urban livability in socially disadvantaged neighborhoods: The experience of the German program "socially ...; [Çelik & Jaiyeoba, 2023] The contributions of the green areas in residence immediate environment on quality ...; [Dalvand *et al.*, 2021] Structural modeling of livability effect on quality of life based on the public survey case study ...; [Deep, 2023] Evaluating the impact of community engagement in urban planning on ...; [Filho *et al.*, 2022] Climate change and extremes: Implications on city livability and associated health risks ...; [Ghanbari *et al.*, 2022] Evaluating the quality of urban life using remote sensing and GIS-Case study: District number 1 ...; [Hargreaves *et al.*, 2019] Modelling the future impacts of urban spatial planning on the viability of alternative ...; [Hilde *et al.*, 2024] Collaborative planning in the context of deindustrialization: A qualitative evaluation of comparative cases ...; [Jun *et al.*, 2021] A scoping review of urban ...; [Khalil *et al.*, 2022] Enhancing livability in informal areas: A participatory approach to improve urban microclimate ...; [Li *et al.*, 2023] Evaluation of urban livability-A case study of Kunming ...; [Liu, 2024] Using roof garden to alleviate urbanization problems: A case study ...; [Long *et al.*, 2024] Assessing urban livability in Shanghai through an open source ...; [Mahanta & Borgohain, 2022] Urban livability and contextual uncertainties: An assessment of livability through the lens of urban dwellers ...; [Mohrekesh *et al.*, 2019] Explaining the effective factors on livability of urban ...; [Parvizi *et al.*, 2022] Evaluation of physical indicators ...; [Peterek *et al.*, 2019] Collaborative planning for sustainable urban infrastructure in ...; [Pourahmad *et al.*, 2020] Spatial analysis of the impact of favorable governance on urban livability (case study: Crime hot spots of regions ...; [Raynor *et al.*, 2018] Collaborative planning, transitions management and design thinking: Evaluating three participatory approaches to ...; [Rong *et al.*, 2024] Multi-vehicle collaborative planning technology under ...; [Rypl *et al.*, 2024] The quality of life in Czech rural and ...; [Sadighi Aqdas *et al.*, 2020] Explaining the viability of the central part of Tabriz metropolis with ...; [Sargolzai *et al.*, 2021] Investigating the role of social participation in the livability of cities (case study ...; [Shahbazi *et al.*, 2023] Morphology of the urban phenomenon and its relation with ...; [Shi *et al.*, 2022] How climate change is going to affect urban livability ...; [Singh & Dhakal, 2024] Problems and prospects of urbanization in ...; [Taleshi Anbohi *et al.*, 2019] Assessment on livability of urban deteriorated fabrics: A case study ...; [UN Habitat, 2024] World cities report 2024: Cities and climate ...; [Venkatesh, 2023] Attaining liveability through participatory urban planning: A comparative study of two ...; [Wang & Miao, 2022] Towards the analysis of urban livability in China: Spatial-temporal changes, regional types, and ...; [Westerink *et al.*, 2016] The participating government: Shifting boundaries in collaborative spatial planning ...; [Wolniak & Jonek-Kowalska, 2020] The level of the quality of life in the city and its ...;

Copyright© 2024, the Authors | Publishing Rights, ASPI. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

تبیین اثرات شهرسازی مشارکتی در افزایش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری

حاتم پیام MSc
گروه معماری و شهرسازی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران
یعقوب پیوسته‌گر* PhD
گروه معماری و شهرسازی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران
علی مهبودی PhD
گروه مهندسی عمران، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

چکیده

اهداف: پژوهش حاضر با هدف تبیین اثرات شهرسازی مشارکتی در افزایش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری در شهر یاسوج انجام شده است.

روش‌شناسی: این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی بوده و در محدوده شهر یاسوج و به تاریخ ۱۴۰۳ انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل تمامی کارشناسان و متخصصان و اساتید دانشگاه در این زمینه بود. بر این اساس ۲۳ نفر به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در همین راستا، پس از تنظیم، پرسش‌نامه در اختیار چند نفر از متخصصین و نخبگان جامعه قرار داده شد که پس از تایید روایی توسط آنها، پرسش‌نامه آماده شد. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌ها از روش دیمتل استفاده شد.

یافته‌ها: شاخص‌های مشارکت در امور فرهنگی (۳/۱۵۶)، نظارت بر فعالیت شورای شهر (۴/۳۷۰)، آگاهی بر ایده‌ها و پیشنهادها (۲/۷۳۶)، ارزش‌ها و هویت مشترک (۵/۸۴۸)، و اعتماد به نهادهای مرتبط (۵/۱۳۲)، دارای اهمیت بودند.

نتیجه‌گیری: از نظر متغیرهای مرتبط با شهرسازی مشارکتی، متغیرهای اعتماد دارای اثرگذاری بیشتر و نظارت اثرگذاری کمتری را بر قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری دارد. همچنین زیرشاخص‌هایی همانند مشارکت در انتخاب مدیران شهری، نظارت بر بازخورد و عملکرد پروژه‌ها، آگاهی بر تصمیم‌گیری مدیران شهری، همکاری منسجم، اعتماد به نهادهای مرتبط منجر به کاهش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری شده است.

کلیدواژگان: شهرسازی مشارکتی، زیست‌پذیری، کیفیت زندگی شهری، شهر یاسوج

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۴
*نویسنده مسئول: peyvastehgar@gmail.com

مقدمه

طبق پیش‌بینی‌های سازمان ملل، تا سال ۲۰۵۰ بیش از ۶۸% مردم جهان در شهرها زندگی خواهند کرد که نیازمند توجه جدی به نیازها و خواسته‌های شهروندان در سال‌های آتی است [UN Habitat, 2024]؛ روند رو به رشد جمعیت و افزایش شهرنشینی هم به عنوان دومین انقلاب در فرهنگ انسان، باعث دگرگونی در روابط متقابل انسان‌ها با یکدیگر شده است. با افزایش جمعیت شهرنشین، بهره‌برداری از محیط تشدید می‌گردد و شهرها به طور فزاینده‌ای در معرض بحران‌های ناگوار، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه هستند [Liu, 2024].

امروزه با رشد روزافزون شهرنشینی، معضلات و مشکلات شهری بیش از هر زمان دیگری، دامن‌گیر شهرهای کشور شده است؛ این مشکلات روزبه‌روز تمامی جنبه‌های شهرنشینی، روابط زندگی شهروندان را دچار نابسامانی کرده است و کیفیت زندگی در آنها را به‌شدت کاهش داده است [Singh & Dhakal, 2024]؛ در این راستا، طی دهه‌های اخیر به موازات مطرح‌شدن پارادایم‌های توسعه پایدار شهری، مفهوم زیست‌پذیری شهری یکی از مفاهیم اصلی در رشته برنامه‌ریزی شهری است و به تبع آن در ایران جای خود را در ادبیات برنامه‌ریزی شهری باز کرده است [Khalil *et al.*, 2022]؛ و یکی از بسترهای مطالعه در حوزه زیست‌پذیری به شمار می‌رود. رویکرد زیست‌پذیری شهری به موازات توسعه‌ی پایدار، به دنبال ایجاد محیط زیست پایدار در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فرصت‌های برابر زندگی برای همه ساکنان شهرها است [Li *et al.*, 2023]. به گونه‌ای که برای سالمندان جذاب و ارزشمند و برای کودکان ایمن باشد؛ اهمیت زیست‌پذیری به طور فزاینده‌ای به دلیل افزایش آگاهی از الگوهای ناپایدار زندگی و مصرف شهری است که نه سالم هستند و نه پایدار و به همین دلیل در دراز مدت موجب کاهش کیفیت زندگی شهری می‌شوند [Taleshi Anbohi *et al.*, 2019].

از سوی دیگر، نظریه کیفیت زندگی شهری به عنوان یک ابزار مهم در برنامه‌ریزی‌های انسانی و توسعه‌ای در شهر مطرح است. با اینکه کیفیت زندگی در بعضی از شهرها رو به زوال است و زندگی شهری با نابرابری‌های اجتماعی، جرایم شهری، فقر شهری و تراکم ترافیک و غیره روبه‌رو است و توجه به آن و سنجش کیفیت زندگی در حوزه برنامه‌ریزی شهرها نیازمند مشارکت شهروندان است و بدون مشارکت مردم میسر نیست [Davari, 2019].

در این میان شهرسازی مشارکتی، در کشورهای در حال توسعه موضوعی نیست که در نظریه، بررسی و تصویب شود؛ بلکه حل بسیاری از مشکلات جامعه شهری با حضور موثر مردم به نتیجه می‌رسد و در فرآیند تعاملی بین کنشگر و محیط اجتماعی به اهداف معیّن دست می‌یابد [Westerink *et al.*, 2016].

به عبارتی کنترل شهروندان و سهیم‌شدن در قدرت و بهبود وضعیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری موجب توانمندسازی اجتماعات شهری می‌شود که هدف غایی مشارکت است [Raynor *et al.*, 2018]. به عبارتی نظریه شهرسازی مشارکتی با حضور شهروندان توانایی دستیابی به جامعه‌ای پایدارتر را فراهم می‌کند که منجر به اعتمادسازی، کسب اعتبار و تعهد در اجرای سیاست‌ها و تحقیقات می‌شود [Peterek *et al.*, 2019]؛ شهرسازی مشارکتی، با رویکرد فعالیت و حضور شهروندان، فرصت مشارکت و اعتماد عمومی را افزایش می‌دهد [Rong *et al.*, 2024].

همچنین با بهبود بهره‌وری و کارآیی در توسعه شهری منجر به شناخت نیازها و اولویت‌های ساکنان شهری می‌گردد و منابع را به صورت دقیق به منظور اجرای پروژه‌ها و سیاست‌های شهری تخصیص می‌دهد [Allsopp *et al.*, 2024]. از سوی دیگر، شهرسازی مشارکتی با تقویت ارتباطات اجتماعی، تعامل بین شهروندان، سازمان‌های محلی و مدیران شهری را ممکن می‌سازد و

باعث ایجاد انگیزه و انسجام بیشتر در جامعه شود [Hilde *et al.*, 2024]. زیست‌پذیری شهری توجه به ایجاد و حفظ فضاهای سبز و بوم‌پذیر دارد [Jun *et al.*, 2021].

زیست‌پذیری به معنای فراهم‌کردن یک محیط شهری است که افراد در آن حضور یابند و امکان تعامل با سایر افراد برایشان فراهم باشد. این مفهوم شامل مجموعه‌ای از اصول راهنما است که شامل دسترسی، برابری و مشارکت است [Shi *et al.*, 2022]. اگرچه تعاریف زیست‌پذیری می‌توانند در اجتماع به اجتماع متفاوت باشند، می‌توان از اهداف برنامه‌ریزی اجتماعی برای ایجاد معیارهای بومی زیست‌پذیری استفاده کرد [Long *et al.*, 2024]. همچنین، زیست‌پذیری یک سکونتگاه نیز به میزان دسترسی ساکنان به مشارکت در فرآیند تصمیم‌گیری برای تامین نیازهایشان بستگی دارد [Mahanta & Borgohain, 2022].

اکولوژیست‌ها زیست‌پذیری را در محیط طبیعی می‌بینند و با استفاده از اصطلاحاتی مانند آلودگی، گرم‌شدن کره زمین و تخریب طبیعت آن را تشریح می‌کنند. در حال حاضر، اکولوژیست‌ها مفهوم زیست‌پذیری را با حفاظت محیطی همراه می‌بینند [Wang & Miao, 2022]. از سوی دیگر، برنامه‌ریزان شهری زیست‌پذیری را از دیدگاه ساختار محیطی شهر می‌بینند و آن را با سیستم‌های فاضلاب، گره‌های ترافیکی و تشکیل گتوها در ارتباط می‌بینند [Shahbazi *et al.*, 2023]. زیست‌پذیری به خدمات و تسهیلات اجتماعی اشاره دارد، در حالی که کیفیت زندگی به شکل‌دهی این تسهیلات و نفع‌رساندن آنها به تجارب انسانی اشاره دارد [Filho *et al.*, 2022].

کیفیت زندگی شهری اساساً به درک و رضایت ساکنان از کالاها و خدمات شهری ارایه‌شده و زیرساخت‌های موجود شهری بستگی دارد [Çelik & Jaiyeoba, 2023]. بنابراین، جوهر اصلی کیفیت زندگی شهری، تامین همزمان نیازهای مختلف افراد و جوامع شهری، ارایه خدمات و زیرساخت‌های مناسب، حفظ و بهبود محیط زیست، ایجاد فرصت‌های اقتصادی و اشتغال، فرهنگ‌سازی و آموزش، حفظ امنیت و ارتقای سطح زندگی ساکنان است [Rypl *et al.*, 2024]. کیفیت زندگی شهری به معنای بهبود شرایط زندگی ساکنان شهر، رضایت آنها از خدمات و امکانات شهری، تنوع محیط شهری است. وجود فرصت‌های اشتغال، دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزشی و فرهنگی، حفظ محیط زیست، حرکت و حمل و نقل آسان ایمنی عمومی، ارتباطات اجتماعی مثبت و سایر عوامل مرتبط با شهر است [Alharbi, 2024].

در این قسمت، پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع در راستای دستیابی به هدف ارایه شده است. نتایج مطالعه *مهره‌کش* و همکاران نشان داد که شاخص کالبدی بر زیست‌پذیری اقتصادی تاثیرگذار است [Mohrekesh *et al.*, 2019]. *پرویزی* و همکاران در پژوهشی به این نتیجه رسیده‌اند که در محدوده مورد مطالعه شاخص مسکن موثرترین و شاخص گردشگری کم‌اثرترین شاخص‌ها بر زیست‌پذیری بوده است [Parvizi *et al.*, 2022]. *علوی* و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که شاخص‌های آموزش با وزن ۰/۱۲۵، بهداشت با وزن ۰/۱۱۷ و حمل و نقل با وزن ۰/۱۰۵ بیشترین اهمیت و تاثیر را در زیست‌پذیری منطقه ۶ دارند و شاخص‌های کیفیت بصری، مسکن و آلودگی به‌ترتیب با اوزان ۰/۰۶۵، ۰/۰۶۴ و ۰/۰۶۴ کمترین اهمیت و تاثیر را در زیست‌پذیری منطقه ۶ دارند. همچنین بر اساس نتایج حاصل از آنتروپی، محلات آرژانتین و امیرآباد با شاخص ویکور ۰/۰۰ و ۰/۳۴ به‌ترتیب از زیست‌پذیری بالاتری برخوردار هستند و محلات ایرانشهر، نصرت و عباس‌آباد با شاخص ویکور ۰/۹۵، ۰/۹۱ و ۰/۸۹ به‌ترتیب از پایین‌ترین سطح زیست‌پذیری در سطح منطقه برخوردارند [Alavi *et al.*, 2021]. *دالوند* و همکاران در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که عامل آموزشی با ضریب رگرسیونی ۰/۷۲ بیشترین اثر را بر زیست‌پذیری و عامل زیست‌محیطی با وزن عاملی ۰/۸۲ بیشترین اثر را بر کیفیت زندگی در شهر دورود داشته‌اند. در نهایت زیست‌پذیری با ضریب رگرسیونی ۰/۹۸ تاثیر بسیار زیادی بر کیفیت زندگی در شهر دورود داشته است [Dalvand *et al.*, 2021]. نتایج پژوهش *پوراحمد* و همکاران نشان می‌دهد که وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و زیست‌پذیری در بخش مرکزی شهر تهران نامطلوب است و بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و زیست‌پذیری شهری رابطه ضعیف تا متوسط وجود دارد [Pourahmad *et al.*, 2020]. نتایج مطالعه *صدیقی اقدس* و همکاران نشان می‌دهد که سناریوها حاکی از ادامه روند فعلی به سمت روند بحرانی است [Sadighi Aqdas *et al.*, 2020]. نتایج پژوهش *سرگلزایی* و همکاران نشان می‌دهد که منطقه یک به عنوان یک منطقه کمابیش نوساز با توزیع متناسب کاربری اراضی و امکانات تفریحی و رفاهی، مشارکت و همبستگی بالای شهروندان و منطقه سه با بافت اسکان غیررسمی و آشفته محروم‌ترین و نامطلوب‌ترین منطقه به لحاظ زیست‌پذیری اجتماعی است [Sargolzai *et al.*, 2021]. نتایج مطالعه *قنبری* و همکاران، نشان می‌دهد که شاخص دسترسی به خدمات بیشترین تاثیر را در بررسی کیفیت زندگی دارد؛ بخش‌های شرقی منطقه دو و بخش‌های مرکزی منطقه یک از کیفیت زندگی بیشتری برخوردار است [Ghanbari *et al.*, 2022]. یافته‌های *هارگویز* و همکارانش نشان می‌دهد پیش‌بینی تراکم مسکونی، بارندگی می‌توان قیمت مصرفی آب را در مطالعات محلی به صورت دقیق‌تر نشان دهد تا برنامه‌ریزی مکانی پتانسیل صرفه‌جویی در مصرف در آینده را تحت تاثیر قرار دهد [Hargreaves *et al.*, 2019]. هر چقدر زندگی شهری هوشمندتر و با تاکید بر فنّاوری باشد منجر به زندگی مطلوب و راحت‌تر می‌شود [Wolniak & Jonek-Kowalska, 2020]. نتایج مطالعه *دیپ* نشان داد که تبیین اثربخشی و پیامدهای مشارکت جامعه، نقش بسزایی را در شکل‌دهی محیط‌های شهری دارد [Deep, 2023]. استراتژی‌هایی مانند مدیریت محله و توانمندسازی می‌توان سهم قابل توجهی در تثبیت محله‌های محروم دارد [Altrock, 2022]. مطالعه *ونکاتش* نشان داد که رویکردهای

مشارکتی در دستیابی به اهداف زیست‌پذیری و سیاست‌گذاران در ایجاد شهرهای پایدار، فراگیر و قابل زندگی، نقش مهمی را دارد [Venkatesh, 2023].

با در نظرگرفتن پیشینه‌ها، سال‌ها است پژوهش‌های متنوع و گوناگونی در حوزه کیفیت زندگی و زیست‌پذیری و شهرسازی مشارکتی انجام می‌شود، اما کمتر پژوهشی را می‌توان یافت که اثرات شهرسازی بر قابلیت افزایش زیست‌پذیری و کیفیت زندگی در شهر یاسوج را مورد ارزیابی قرار داده باشد و به‌کارگیری شاخص‌های پژوهش شکاف تحقیقاتی را پر می‌کند و جنبه نوآوری را نشان می‌دهد و می‌تواند برای پژوهش‌های بعدی مورد استفاده قرار بگیرد. در این پژوهش شهر یاسوج از آن جهت به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شده است که به نظر می‌رسد وجود برخی از پتانسیل‌ها و ویژگی‌های خاص منابع طبیعی، دارای چشم‌اندازهای محیطی، تولیدات کشاورزی و قطب‌های گردشگری است، با این حال شاخص‌های زیست‌پذیری آن کمتر مورد توجه مسئولان و مدیران کشوری قرار گرفته است.

افزایش بی‌رویه جمعیت و عدم توزیع مناسب خدمات شهری متناسب با رشد کالبدی شهر موجب عدم بهره‌برداری متعادل در مناطق شهری یاسوج شده است و شرایط زیست‌پذیری کاهش یافته است و به دلیل محدودیت‌های جغرافیایی، شهر یاسوج دارای محدودیت در توسعه و رشد متوازن است. شهرسازی مشارکتی در شهر یاسوج با افزایش شفافیت و حاکمیت محلی باعث افزایش انگیزه و مشارکت شهروندان در توسعه شهری می‌شود و روند دستیابی به کیفیت زندگی شهروندان در بسیاری از جنبه‌ها را تسهیل می‌سازد.

با افزایش روزافزون جمعیت در شهر یاسوج، باعث اُفت کیفیت زندگی شده و باعث به وجودآمدن مشکلات زیادی در سطح شهر شده است و مهاجرت افراد از شهرهای اطراف به شهر یاسوج به دلیل کمبود امکانات و هجوم افراد با درآمد پایین، کم‌توجهی مسئولین شهری به بافت سنتی شهر، کاری مسئولان مربوطه در حفظ و مرمت فضاهای طبیعی-گردشگری و نرخ بالای بیکاری و درآمد پایین افراد همه دست به دست هم داده که قابلیت‌های گردشگری و اقتصادی نیز ارزش خود را از دست داده است.

شهر یاسوج با وجود اصالت، هویت و داشتن پیشینه منابع طبیعی و گردشگری در میان سایر شهرهای استان کهگیلویه و بویر احمد، بدون شک با برنامه‌ریزی مشارکتی و بهره‌گیری از توانمندی‌های ساکنان در فرآیند تصمیم‌گیری، می‌توان راه حل‌های صحیح و قابل قبولی را برای معضلات اجتماعی-فرهنگی این شهر تجویز کرد.

به عبارتی شهرسازی مشارکتی راهنمای مداخله‌گران و تصمیم‌گیران دستیابی به زندگی با کیفیت و زیست‌پذیر در میان شهروندان باشد؛ اما تفاوت‌هایی بین پژوهش‌های انجام‌شده با پژوهش حاضر یا در حال انجام وجود دارد، همچنین با استناد به مطالعات قبلی در ارتباط با شهرسازی مشارکتی، زیست‌پذیری شهری و کیفیت زندگی، در نمونه مطالعاتی شهر یاسوج کار نشده است. بنابراین مقاله حاضر با هدف تبیین اثرات شهرسازی مشارکتی در افزایش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی شهر یاسوج انجام شده است.

روش‌شناسی

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی بوده و در محدوده شهر یاسوج و به تاریخ ۱۴۰۳ انجام شده است. شهر یاسوج از شهرهای استان کهگیلویه و بویر احمد و مرکز این استان است و در ۵۱ درجه و ۳۵ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۱۴ دقیقه عرض شمالی در ارتفاع ۱۸۰۰متری از سطح دریا واقع شده است. موقعیت جغرافیایی شهر یاسوج به گونه‌ای است که با سایر سکونتگاه‌های اصلی منطقه نظیر اردکان حدود ۸۰ کیلومتر فاصله سمیرم (حدود ۱۶۰ کیلومتر فاصله) مرتبط است و از طریق مسیر میمند به سمیرم و از همین راه به اصفهان متصل شده است. بیشترین محدوده از سطح شهر یاسوج در طبقه ارتفاعی از ۱۸۰۰ تا ۱۸۵۰ متر قرار دارد که حدود ۴۱/۸% از کل پهنه را به خود اختصاص می‌دهد (شکل ۱). جامعه آماری مورد مطالعه، شامل تمامی کارشناسان و متخصصان و اساتید دانشگاه در این زمینه بود. بر این اساس ۲۳ نفر به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در همین راستا، پس از تنظیم پرسش‌نامه در اختیار چند نفر از متخصصین و نخبگان جامعه قرار داده شد که پس از تایید روایی توسط آنها، پرسش‌نامه آماده گردید. همچنین برای تعیین پایایی پرسش‌نامه نیز از روش آزمون کرونباخ استفاده شد و ضریب آلفای آن ۰/۸۵ محاسبه شد که نشان‌دهنده پایایی مطلوب مطالعه بود و سوالات از همبستگی درونی مناسبی برخوردار بودند. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌ها از روش دیمتل استفاده شد. این روش یکی از انواع روش‌های تصمیم‌گیری بر اساس مقایسه‌های زوجی است. پس از تشکیل یک ماتریس مقایسه زوجی بین معیارهای این پژوهش و استفاده از یک طیف مشخص (بسیار بالا، بالا، ضعیف، بسیار ضعیف، عدم تاثیر) برای نمره‌دهی استفاده گردید. به منظور انجام تحلیل روابط بین متغیرهای شهرسازی مشارکتی، مرحله اول ماتریس ارتباط مستقیم تشکیل شد که میزان تاثیر هر معیار بر سایر معیارها با عددی از صفر تا ۴ مشخص گردید که از میانگین ساده از نظرات نمونه آماری استفاده شد. در مرحله بعدی به منظور نرمال‌سازی و ارتباط مستقیم بین متغیرها، از فرمول نرمال‌سازی برای ارتباط مستقیم بین شاخص‌ها بهره برده شد. در ادامه باید افزود ماتریس نهایی محاسبه ماتریس ارتباط کامل بود که در نهایت ماتریس معکوس بین شاخص‌های اعتماد، انسجام، مشارکت و غیره بود که در ماتریس نرمال ضرب شد. مقدار ارزش آستانه تعیین شد و شبکه روابط بین شاخص‌های علّی و معلول ترسیم گردید و در قالب چهار ستون D (میزان تاثیرگذاری متغیرها)، R (میزان تاثیرپذیری متغیرها)، D+R (به عبارت دیگر در ستون D+R، متغیری که تعامل بیشتری با دیگر شاخص‌های شهرسازی مشارکت داشت تبیین گردید)، و در ستون D-R شاخص‌های علی (امتیاز مثبت) شهرسازی مشارکتی و معلول (امتیاز منفی) به‌دست آمد.

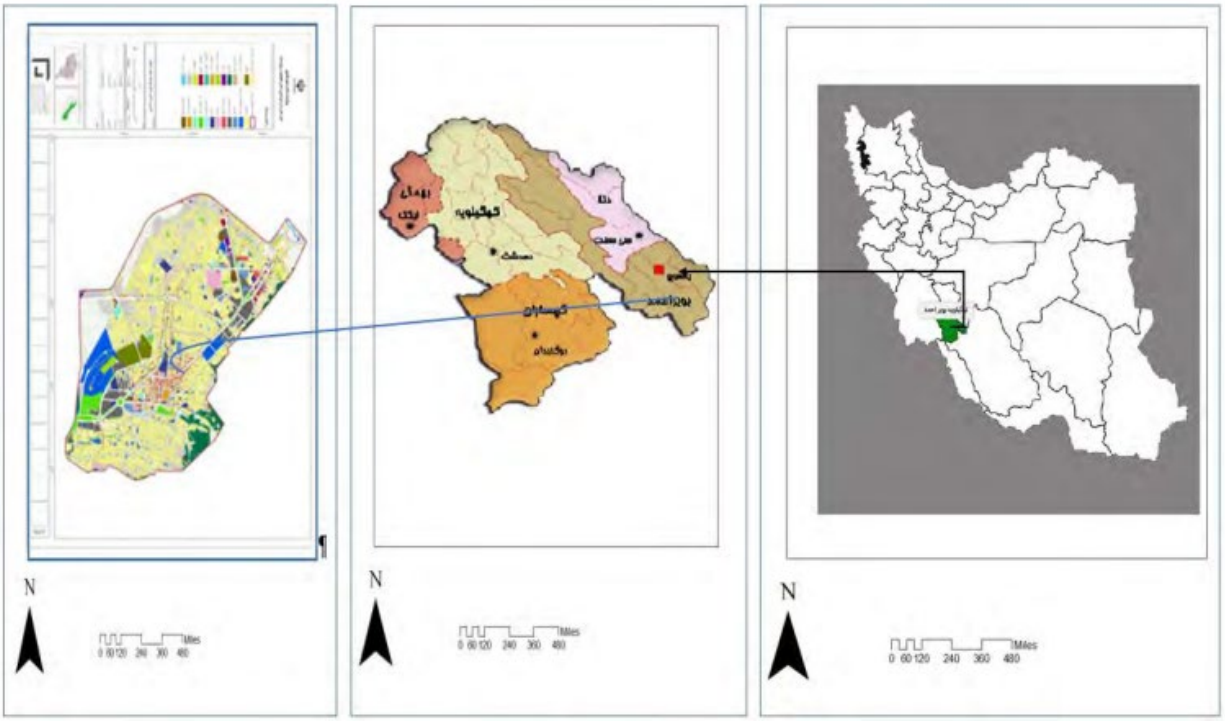

شکل ۱) موقعیت جغرافیایی شهر یاسوج

با استفاده از روش دیمتل، روابط متقابل میان متغیرهای مرتبط با شهرسازی مشارکتی مورد بررسی قرار گرفت. به منظور جمع‌آوری داده‌ها، از ابزار پرسش‌نامه مقایسه زوجی بهره‌گیری شد که در آن میزان تاثیرپذیری و تاثیرگذاری عوامل مختلف سنجیده می‌شود. این پرسش‌نامه به گونه‌ای طراحی شده که شامل تعداد سطر و ستون برابر با عوامل مورد نظر باشد و بتوان شدت روابط میان شاخص‌های مشارکت، نظارت، آگاهی، انسجام و اعتماد را مشخص کرد. برای ارزیابی تاثیرپذیری و تاثیرگذاری این عوامل، از مقیاسی بین صفر تا چهار استفاده شد که شامل گزینه‌هایی چون بسیار بالا، بالا، ضعیف، بسیار ضعیف و عدم تاثیر بود. تحلیل داده‌ها در محیط اکسل صورت گرفته و مقایسه‌های دو به دویی انجام شد. این فرآیند در پنج مرحله به نتایج مشخصی منجر شد. متغیرهایی که در ستون D-R امتیاز بالاتری کسب کردند، نشان‌دهنده تاثیرگذاری بیشتر بودند، در حالی که متغیرهایی با امتیاز کمتر، اثرپذیری بالاتری را نشان دادند.

یافته‌ها

روابط علت و معلول بین معیارهای شهرسازی مشارکتی

بررسی عوامل علّی و معلولی عامل‌ها و متغیرها: به منظور تجزیه و تحلیل عامل‌ها و متغیرها از روش دیمتل بهره گرفته شد. قابل ذکر است که به علت حجم زیاد محاسبات و جداول، فقط جدول نهایی قطعی میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری عوامل و متغیرها ارایه گردید. بردار افقی (D+R) بیانگر میزان تاثیر و تاثر عامل مورد نظر بود. به عبارتی، هر چه مقدار بردار افقی بیشتر باشد، آن عامل تعامل بیشتری با عامل‌های دیگر دارد. بردار عمودی (D-R) بیانگر تاثیرپذیری هر عامل بود.

نتایج در بردار D+R نشان داد که مهم‌ترین عامل در بین عامل‌های مورد مطالعه اعتماد بود که نسبت به سایر عوامل از اهمیت بیشتری برخوردار بود. سایر عوامل در جایگاه‌های بعدی واقع شدند. از سوی دیگر بردار D-R نشان داد که آگاهی، انسجام و اعتماد جزو عوامل معلول بودند. ولی مشارکت و نظارت نیز جز عوامل علّی شناسایی شدند. همچنین در بین متغیرهای مورد مطالعه، اعتماد جزو اثرگذارترین عوامل شهرسازی مشارکتی شناسایی شد و نظارت نیز با تاثیرپذیری از سایر متغیرها، جزو اثرپذیرترین متغیرها بود (جدول ۱).

جدول ۱) تجزیه و تحلیل عامل‌ها با استفاده از روش دیمتل

عوامل	D	R	D+R	D-R
مشارکت	۱/۶۶۳	۲/۸۷۵	۴/۵۳۸	۱/۲۱۲
نظارت	۱/۳۸۳	۱/۵۴۳	۲/۹۲۶	۰/۱۶۱
آگاهی	۲/۳۸۴	۱/۵۳۰	۳/۹۱۴	-۰/۸۵۴
انسجام	۲/۲۵۷	۲/۰۰۵	۴/۲۶۲	-۰/۲۵۲
اعتماد	۲/۵۱۶	۲/۲۵۰	۴/۷۶۶	-۰/۲۶۷

تحلیل اثرگذاری و اثرپذیری شاخص‌های پژوهش

بر اساس بردار D-R، شاخص‌های مشارکت در امور شهری و مشارکت در انتخاب مدیران شهری جزو عوامل علّی محسوب می‌شود و سایر شاخص‌ها از جمله مشارکت در انتخاب مدیران شهری، مشارکت در امور فرهنگی و مشارکت در رفع مشکلات اجتماعی جزو عوامل معلول محسوب می‌شوند. به عبارتی، شاخص مشارکت در امور فرهنگی جزو اثرگذارترین و مشارکت در انتخاب مدیران شهری جزو اثرپذیرترین شاخص شناسایی شد. بر اساس جدول فوق، نتایج بر اساس بردار D+R نشان می‌دهد که احساس تعلق جزو مهم‌ترین

شاخص‌های نظارت بر فعالیت شورای شهر شناسایی شد. از سوی دیگر بر اساس بردار D-R نتایج نشان می‌دهد که شاخص نظارت بر فعالیت شورای شهر جزو عوامل علّی محسوب می‌شود. سایر شاخص‌ها مانند نظارت بر فرآیند تهیه پروژه‌ها، نظارت بر بازخورد و عملکرد پروژه‌ها و نظارت بر روند تصمیمات مدیران شهری جزو عوامل معلول شناخته شدند. همچنین شاخص نظارت بر بازخورد و عملکرد پروژه‌ها به‌ترتیب جزو اثرپذیرترین و اثرگذارترین نظارت بر فعالیت شورای شهر شناسایی شدند. نتایج حاصل از دیمتل بر اساس بردار D-R نشان داد که متغیرهایی مانند آگاهی بر روند عملکرد مدیران شهری و آگاهی بر ایده‌ها و پیشنهادها جزو عوامل علّی و سایر متغیرها مانند آگاهی بر تصمیم‌گیری مدیران شهری و دسترسی به پایگاه داده‌ها جزو عوامل معلول محسوب می‌شوند. در همین راستا، آگاهی بر تصمیم‌گیری مدیران شهری و آگاهی بر ایده‌ها و پیشنهادها به‌ترتیب جزو اثرپذیرترین و اثرگذارترین متغیرها شناخته شدند. از سوی دیگر، بر اساس بردار D+R بااهمیت‌ترین متغیر آگاهی، آگاهی بر ایده‌ها و پیشنهادها است.

جدول ۲) تجزیه و تحلیل شاخص‌های پژوهش

معیار	متغیرها	R	D	D+R	D-R
مشارکت	مشارکت در امور شهری	۰/۸۶۳	۰/۸۸۴	۱/۷۴۷	۰/۰۲۱
	مشارکت در انتخاب مدیران شهری	۱/۲۱۶	۰/۷۸۳	۱/۹۹۹	-۰/۴۳۳
	مشارکت در تهیه طرح‌های شهری	۱/۱۰۶	۱/۱۳۳	۱/۲۳۹	۰/۰۲۸
	مشارکت در امور فرهنگی	۱/۲۰۴	۱/۹۵۲	۳/۱۵۶	۰/۷۴۹
	مشارکت در رفع مشکلات اجتماعی	۱/۳۹۷	۱/۰۳۲	۲/۴۲۹	-۰/۳۶۵
نظارت	نظارت بر روند تصمیمات مدیران شهری	۱/۷۹۵	۱/۵۱۱	۳/۳۰۶	-۰/۲۸۵
	نظارت بر فعالیت شورای شهر	۱/۶۴۷	۲/۷۲۳	۴/۳۷۰	۱/۰۷۶
	نظارت بر فرآیند تهیه پروژه‌ها	۲/۰۷۸	۱/۹۲۹	۴/۰۰۷	-۰/۱۴۹
	نظارت بر بازخورد و عملکرد پروژه‌ها	۲/۳۵۴	۱/۷۱۲	۴/۰۶۶	-۰/۶۴۲
آگاهی	آگاهی بر روند عملکرد مدیران شهری	۰/۹۳۷	۱/۰۰۷	۱/۹۴۴	۰/۰۷
	دسترسی به پایگاه داده‌ها	۱/۲۹۶	۰/۸۷۸	۲/۱۷۳	-۰/۴۱۸
	آگاهی بر ایده‌ها و پیشنهادها	۰/۸۴۴	۱/۸۹۲	۲/۷۳۶	۱/۰۴۷
	آگاهی بر تصمیم‌گیری مدیران شهری	۱/۵۰۹	۰/۸۱۰	۲/۳۲۰	-۰/۶۹۹
انسجام	وجود ارزش‌های مشارکت	۲/۰۴۵	۳/۳۹۹	۵/۴۴۴	۱/۳۵۴
	همکاری منسجم	۲/۹۶۵	۲/۰۳۹	۵/۰۰۴	-۰/۹۲۶
	روابط متقابل	۲/۸۰۸	۲/۲۸۳	۵/۰۹۱	-۰/۵۲۵
	توافق جمعی	۲/۶۷۵	۱/۸۲۰	۴/۴۹۵	-۰/۸۵۵
	ارزش‌ها و هویت مشترک	۲/۴۴۸	۳/۳۴۰	۵/۸۴۸	۰/۹۵۱
اعتماد	اعتماد به تصمیمات مدیران شهری	۲/۳۴۹	۲/۱۸۹	۴/۵۳۸	-۰/۱۵۹
	اعتماد به تصمیمات شورای شهر	۱/۹۶۰	۳/۱۳۸	۵/۰۹۹	۱/۱۷۸
	اعتماد به نهادهای محلی	۲/۲۸۰	۲/۴۳۵	۴/۷۱۵	۰/۱۵۵
	اعتماد به نهادهای مرتبط	۳/۱۵۳	۱/۹۷۹	۵/۱۳۲	-۱/۱۷۴

نتایج حاصل از روش دیمتل بیانگر آن است که در بردار D+R، شاخص وجود ارزش‌های مشارکت جزو اهمیت‌ترین شاخص انسجام شناخته شد. از سوی دیگر، بردار D-R نشان می‌دهد که شاخص‌هایی مانند ارزش‌ها و هویت مشترک و وجود ارزش‌های مشارکت جزو عوامل علّی محسوب می‌شوند. ولی متغیرهایی مانند همکاری منسجم، روابط متقابل و توافق جمعی به خاطر منفی‌بودن جزو عوامل معلول هستند. در همین راستا، اثرپذیرترین متغیر در بحث انسجام، همکاری منسجم است. و اثرگذارترین آن متغیر وجود ارزش‌های مشارکت است. نتایج حاصل از روش دیمتل نتایج بیانگر آن است که در بردار D+R، شاخص اعتماد به نهادهای مرتبط جزو مهم‌ترین شاخص‌های اعتماد شناخته شد. از سوی دیگر، بردار D-R نشان می‌دهد که شاخص‌هایی مانند اعتماد به تصمیمات شورای شهر و اعتماد به نهادهای محلی جزو عوامل علّی محسوب می‌شوند. ولی متغیرهایی مانند اعتماد به تصمیمات مدیران شهری و اعتماد به نهادهای مرتبط به خاطر منفی‌بودن جزو عوامل معلول هستند. در همین راستا، اثرپذیرترین متغیر در بحث اعتماد، اعتماد به نهادهای مرتبط است. و اثرگذارترین آن متغیر اعتماد به تصمیمات شورای شهر است (جدول ۲).

بحث

مقاله حاضر با هدف تبیین اثرات شهرسازی مشارکتی در افزایش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی شهر یاسوج انجام شده است. *مهره‌کش* و همکاران به طور متفاوتی با پژوهش حاضر اظهار می‌کنند که شاخص کالبدی بر زیست‌پذیری اقتصادی تاثیرگذار است. در حالی که در پژوهش حاضر بر نقش شهرسازی مشارکتی در زیست‌پذیری اشاره دارد [Mohrekesh *et al.*, 2019]. *پرویزی* و همکاران با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به بررسی و تحلیل شاخص‌های کالبدی موثر بر زیست‌پذیری پرداخته‌اند. در نهایت، نقطه تشابه آن با پژوهش حاضر در جایگاه متغیر زیست‌پذیری است که در نمونه قبلی نیز به عنوان شاخص وابسته در نظر گرفته شده است [Parvizi *et al.*, 2022]. *علوی* و همکاران با تاکید بر شاخص‌های زیست‌پذیری به گونه‌ای متفاوت با پژوهش حاضر به سنجش و رتبه‌بندی میزان زیست‌پذیری محلات شهری منطقه ۶ شهر تهران پرداخته‌اند [Alavi *et al.*, 2021]. *دالوند* و همکاران به مدل‌سازی تاثیر زیست‌پذیری بر کیفیت زندگی مبتنی بر نظرسنجی عمومی پرداخته‌اند که از لحاظ روش پژوهش کاملاً متفاوت با پژوهش حاضر است [Dalvand *et al.*, 2021]. *پوراحمد* و همکاران با شیوه‌ای توصیفی-تحلیلی و با تکیه بر روش پیمایشی-میدانی به تحلیل فضایی اثرات حاکمیت مطلوب بر زیست‌پذیری شهری پرداخته‌اند که به لحاظ روش و مدل استفاده شده متفاوت با پژوهش حاضر است [Pourahmad *et al.*, 2020]. *صدیقی اقدس* و همکاران با تبیین زیست‌پذیری بخش مرکزی کلانشهر تبریز با دیدگاه آینده‌نگر، در خصوص موضوع و نتایج پژوهش به صورت متفاوت انجام شده است [Sadighi Aqdas *et al.*, 2020]. تمامی این پژوهش‌ها بر نقش و اهمیت شاخص‌های زیست‌پذیری، کیفیت زندگی شهری و شهرسازی مشارکتی تاکید داشته‌اند. به طوری که شاخص‌های شهرسازی مشارکتی از جمله موضوعاتی بوده‌اند که دیگر پژوهشگران بر جنبه‌های دیگر آن

پرداخته‌اند، چنانچه به گفته *دیپ*، تبیین اثربخشی و پیامدهای مشارکت جامعه، نقش بسزایی را در شکل‌دهی محیط‌های شهری دارد [Deep, 2023]، و *ونکاتش* مسیر دستیابی به زیست‌پذیری را از طریق برنامه‌ریزی شهری مشارکتی تلقی کرده است که از نظر هدف دستیابی به زیست‌پذیری و سیاست‌گذاری همسو با پژوهش حاضر است [Venkatesh, 2023].

می‌توان گفت نتایج تفصیلی پژوهش حاضر با دیگر پژوهش‌های بررسی‌شده همسو بوده و به لحاظ بُعد شهرسازی مشارکتی و زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری با جمع‌بندی مطالعات پیشین، اهمیت شهرسازی مشارکتی و تاثیر آن بر قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری را نشان می‌دهد. در حالی که مطالعات حوزه شهرسازی مشارکتی در راستای افزایش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری بسیار اندک بوده‌اند، اما نتایج به‌دست‌آمده حکایت از تاثیر مثبت شهرسازی مشارکتی دارند. با توجه به محدودیت زمانی و عدم دسترسی به داده‌های موثق در ارتباط با شاخص‌های شهرسازی مشارکتی، تاکنون تحقیقات جامعی در حوزه علوم شهری با ترکیب سه تا مفهوم شهرسازی مشارکتی، زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری انجام نشده است و تاثیر شهرسازی مشارکتی و عوامل موثر آن هنوز مورد بررسی قرار نگرفته است. پژوهش حاضر از لحاظ ماهیت، مبحث جدیدی را در معرفی شهرسازی مشارکتی به عنوان عاملی تاثیرگذار در کیفیت زندگی شهری و زیست‌پذیری محدوده مورد مطالعه با استفاده از تکنیک دیمتل مطرح کرده است.

پژوهش حاضر با هدف تبیین اثرات شهرسازی مشارکتی در افزایش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری در شهر یاسوج انجام شده است. در این مطالعه از ۵ معیار، ۲۲ شاخص استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل آن از تکنیک دیمتل استفاده گردیده است. در این راستا پیشنهادهایی به شرح زیر ارایه می‌شود:

۱. برگزاری جلسات عمومی، ایجاد پلتفرم‌های آنلاین و ارایه فرصت‌های مشارکت مردمی در فرآیندهای تصمیم‌گیری شهری

۲. ایجاد مکانیزم‌هایی برای دریافت بازخورد مردمی درباره عملکرد پروژه‌های شهری، تشکیل شوراها و کمیته‌های نظارتی شهروندی و ارایه اطلاعات شفاف در مورد پیشرفت پروژه‌ها

۳. ایجاد پایگاه‌های اطلاع‌رسانی مرتبط با تصمیم‌گیری‌های شهری و ارایه گزارش‌ها و اطلاعات به زبان ساده و قابل درک برای مردم

۴. ایجاد فرصت‌های همکاری و تعامل بین نهادهای مختلف مانند دولت محلی، سازمان‌های غیرانتفاعی، صنعت، و جوامع محلی

۵. ارایه اطلاعات شفاف و قابل دسترس در مورد بودجه‌ها، پروژه‌ها، و تصمیمات شهری، ایجاد مکانیزم‌های شفافیت و ارایه گزارش‌های عمومی

۶. بهره‌گیری از فنّاوری‌های هوشمند و پایدار در مدیریت شهری، مانند استفاده از سامانه‌های هوشمند برای مدیریت ترافیک، بهینه‌سازی مصرف انرژی در ساختمان‌ها، ایجاد سیستم‌های هشدار زود هنگام برای مدیریت بحران‌های طبیعی و آلودگی هوا

۷. تشکیل انجمن‌ها و سازمان‌های محلی، ایجاد فضاهای عمومی و اجتماعی، ترویج فرهنگ همسایگی و همکاری بین افراد.

نتیجه‌گیری

از نظر متغیرهای مرتبط با شهرسازی مشارکتی، متغیرهای اعتماد دارای اثرگذاری بیشتر و نظارت اثرگذاری کمتری را بر قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری دارد. همچنین زیرشاخص‌هایی همانند مشارکت در انتخاب مدیران شهری، نظارت بر بازخورد و عملکرد پروژه‌ها، آگاهی بر تصمیم‌گیری مدیران شهری، همکاری منسجم، اعتماد به نهادهای مرتبط منجر به کاهش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری شده است.

تشکر و قدردانی: از همکاری صاحب‌نظران مجرب برنامه‌ریز شهری و مدیران شهری که در این مطالعه ما را همراهی نموده‌اند، کمال تشکر را داریم.

تاییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسندگان برای گزارش وجود ندارد.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسندگان برای گزارش وجود ندارد.

سهم نویسندگان: حاتم پیام (نویسنده اول)، پژوهشگر اصلی (۶۰%)؛ یعقوب پیوسته‌گر (نویسنده دوم)، نگارنده مقدمه/روش‌شناس (۳۰%)؛ علی مهبودی (نویسنده سوم)، تحلیلگر آماری (۱۰%)

منابع مالی: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نگارنده اول با موضوع "تبیین اثرات شهرسازی مشارکتی در افزایش قابلیت زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی: شهر یاسوج" است. هزینه‌های پژوهش توسط نویسنده اول تامین شده است.

منابع

- Alavi SA, Samadi M, Banari S (2021). Measuring and rating the rate of livability of urban neighborhood (case study of region 6 in Tehran). Economic Geography Research. 2(4):51-63. [Persian]
- Alharbi HAK (2024). Urban development in Riyadh: Aligning with Saudi vision 2030 for enhanced quality of life. Journal of Geography, Environment and Earth Science International. 28(4):53-66.
- Allsopp D, Eskelson SL, Van Ingen Lauer S, Hinton J, Farmer J, Hughes EK (2024). Collaborative planning: The critical foundation for successful math interventions. Teaching Exceptional Children.
- Altrock U (2022). Urban livability in socially disadvantaged neighborhoods: The experience of the German program "socially integrative city". Frontiers of Architectural Research. 11(5):783-794.
- Çelik F, Jaiyeoba BE (2023). The contributions of the green areas in residence immediate environment on quality of urban life. SAGE Open. 13(4).
- Dalvand H, Shaterian M, Haidary R (2021). Structural modeling of livability effect on quality of life based on the public survey case study: Dorud City. Journal Sustainable City. 4(1):71-86. [Persian]
- Deep G (2023). Evaluating the impact of community engagement in urban planning on sustainable development. World Journal of Advanced Research and Reviews. 20(3):1633-1638.
- Filho WL, Tuladhar L, Li C, Balogun ALB, Kovaleva M, Abubakar IR, et al (2022). Climate change and extremes: Implications on city livability and associated health risks

104. [Persian]
- Raynor K, Doyon A, Beer T (2018). Collaborative planning, transitions management and design thinking: Evaluating three participatory approaches to urban planning. Australian Planner. 54(4):215-224.
- Rong S, Meng R, Guo J, Cui P, Qiao Z (2024). Multi-vehicle collaborative planning technology under automatic driving. Sustainability. 16(11):1-18.
- Rypl O, Macků K, Pászto V (2024). The quality of life in Czech rural and urban spaces. Humanities and Social Sciences Communications. 11:43.
- Sadighi Aqdas A, Ezatpanah B, Beygbabaye B (2020). Explaining the viability of the central part of Tabriz metropolis with a foresight approach. Geography & Regional Planning. 10(2-2):547-565. [Persian]
- Sargolzai S, Hadyani Z, Ghasemi S, Kashefidust D, Poudineh S (2021). Investigating the role of social participation in the livability of cities (case study: Zahedan City). Urban Futurology. 1(1):54-71. [Persian]
- Shahbazi S, Nematollahi M, Nabian N (2023). Morphology of the urban phenomenon and its relation with urban livability. International Journal of Architectural Engineering Technology. 10:99-115.
- Shi C, Guo N, Zeng L, Wu F (2022). How climate change is going to affect urban livability in China. Climate Services. 26:100284.
- Singh RP, Dhakal J (2024). Problems and prospects of urbanization in Kathmandu Valley. International Journal of Atharva. 2(1):19-33.
- Taleshi Anbohi M, Aghaeizadeh E, Jafari Mehrabadi M (2019). Assessment on livability of urban deteriorated fabrics: A case study of Qazvin. Sustainable City. 2(3):59-78. [Persian]
- UN Habitat (2024). World cities report 2024: Cities and climate action. Nairobi: United Nations Human Settlements Programme.
- Venkatesh AK (2023). Attaining liveability through participatory urban planning: A comparative study of two Brazilian cities. STHALA-A Journal of Architecture, Interior Design, Urban Design and Planning. 3:51-58.
- Wang Y, Miao Z (2022). Towards the analysis of urban livability in China: Spatial-temporal changes, regional types, and influencing factors. Environmental Science and Pollution Research. 29(40):60153-60172.
- Westerink J, Kempenaar A, Van Lierop M, Vanden Brink A (2016). The participating government: Shifting boundaries in collaborative spatial planning of urban regions. Environment and Planning C: Government and Policy. 35(1):147-168.
- Wolniak R, Jonek-Kowalska I (2020). The level of the quality of life in the city and its monitoring. Innovation: The European Journal of Social Science Research. 34(3):376-398.
across the globe. International Journal of Climate Change Strategies and Management. 15(1):1-19.
- Ghanbari A, Karimzadeh S, Taraneh S (2022). Evaluating the quality of urban life using remote sensing and GIS-Case study: District number 1 and 2 of Zahedan. Scientific-Research Quarterly of Geographical Data (SEPEHR). 31(121):93-110. [Persian]
- Hargreaves AJ, Farmani R, Ward S, Butler D (2019). Modelling the future impacts of urban spatial planning on the viability of alternative water supply. Water Research. 162:200-213.
- Hilde TW, Ganning JP, Kellogg WA, Rubado ME (2024). Collaborative planning in the context of deindustrialization: A qualitative evaluation of comparative cases in Northeast Ohio. Urban Affairs Review.
- Jun S, Yoon J, Park J, Jung J (2021). A scoping review of urban livability indicators. Journal of the Korean Society of Hazard Mitigation. 21(5):281-292. [Korean]
- Khalil HAE, Ibrahim A, Elgendy N, Makhlouf N (2022). Enhancing livability in informal areas: A participatory approach to improve urban microclimate in outdoor spaces. Sustainability. 14(11):6395.
- Li J, Hui Q, Fei R, Qian G, Liu J, He R, et al (2023). Evaluation of urban livability-A case study of Kunming City, China. In: Sustainable development of water and environment. Cham: Springer. p. 263-277.
- Liu Z (2024). Using roof garden to alleviate urbanization problems: A case study of Chengdu city. Applied and Computational Engineering. 58(1):85-93.
- Long Y, Wu Y, Huang L, Aleksejeva J, Iossifova D, Dong N, et al (2024). Assessing urban livability in Shanghai through an open source data-driven approach. NPJ Urban Sustainability. 4(1):7.
- Mahanta A, Borgohain P (2022). Urban livability and contextual uncertainties: An assessment of livability through the lens of urban dwellers in Guwahati, India. Journal of Infrastructure, Policy and Development. 6(1).
- Mohrekesh R, Saberi H, Momeni M, Azani M (2019). Explaining the effective factors on livability of urban areas of Isfahan. Geographical Urban Planning Research. 7(2):411-429. [Persian]
- Parvizi R, Molaei Hashjin N, Ghoreishi M (2022). Evaluation of physical indicators affecting livability. Urban Planning Knowledge. 6(3):139-153. [Persian]
- Peterek M, Restrepo Rico S, Hebbo Y, Reichhardt U (2019). Collaborative planning for sustainable urban infrastructure in Frankfurt am Main. Technical Transactions. 8:31-50. [Polish]
- Pourahmad A, Abdali Y, Allah Golipour S (2020). Spatial analysis of the impact of favorable governance on urban livability (case study: Crime hot spots of regions 11 and 12 in Tehran). Journals Management System. 10(2):83-